

FINANČNA POMOČ DRŽAVAM ČLANICAM EU

Mehanizmi za evropsko finančno pomoč so namenjeni ohranjanju finančne stabilnosti EU in evroobmočja, saj lahko finančna stiska v eni od držav članic močno vpliva na makrofinančno stabilnost drugih držav članic. Finančna pomoč je povezana z makroekonomsko pogojenostjo (gre za posojilo, ne za javnofinančno nakazilo), s čimer se zagotovi, da države članice, ki tako pomoč prejemajo, izvedejo potrebne javnofinančne, gospodarske, strukturne in nadzorne reforme. O reformah se doseže dogovor in določijo se v specifičnih dokumentih (memorandumi o soglasju), ki se objavijo na spletnem mestu [Komisije](#) in, kadar je to ustrezno, tudi na spletnem mestu [evropskega mehanizma za stabilnost](#). V okviru odziva EU na pandemijo covid-19 je bilo predloženih več dodatnih finančnih instrumentov za pomoč državam članicam pri okrevanju in povečanju odpornosti njihovega gospodarstva na šoke.

PRIMARNI PRAVNI OKVIR

- Člen 3 Pogodbe o Evropski uniji (PEU);
- členi 2–5, 119–144 in 282–284 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU);
- protokoli 4, 12, 13 in 14, priloženi PDEU.

CILJI

Mehanizmi zagotavljanja finančne pomoči državam članicam so namenjeni ohranjanju finančne stabilnosti EU in evroobmočja. So temeljni elementi trdnejšega gospodarskega in upravljaljskega okvira za ekonomsko in monetarno unijo ([2.6.4.](#)).

DOSEŽKI

A. Države članice EU so maja 2010 vzpostavile začasni mehanizem za stabilizacijo, da bi ohranile finančno stabilnost med dolžniško krizo. Sestavljata ga dva posojilna programa:

1. Evropski mehanizem za finančno stabilizacijo ([EFSM](#))

V okviru [EFSM](#) si lahko Komisija na finančnih trgih v imenu Unije in z implicitnim jamstvom proračuna EU izposodi do 60 milijard EUR. Pomoč iz EFSM lahko prejmejo vse države članice EU.

Mehanizem je bil uporabljen za [Irsko, Portugalsko in Grčijo](#) (kot premostitveno financiranje).

Od ustanovitve evropskega mehanizma za stabilnost (ESM) se EFSM uporablja zlasti v izrednih razmerah, kadar to zahtevajo praktični, postopkovni ali finančni razlogi, navadno pred finančno pomočjo iz ESM ali vzporedno z njo.

2. Evropski instrument za finančno stabilnost (EFSF)

Dejanska posojilna sposobnost EFSF, ki so ga države članice iz evroobmočja ustanovile kot začasni mehanizem, je 440 milijard EUR. Posojila se financirajo z obveznicami in drugimi dolžniškimi instrumenti EFSF na kapitalskih trgih, zanje pa jamčijo delničarji (države članice evroobmočja).

Mehanizem je bil uporabljen za Irsko, Portugalsko in Grčijo. Od ustanovitve ESM se EFSF za finančno pomoč ne uporablja več.

B. Oktobra 2012 je bil z [medvladno pogodbo](#) (tj. zunaj pravnega okvira EU) vzpostavljen stalni podporni mehanizem, in sicer evropski mehanizem za stabilnost (ESM).

Trenutno je to edini stalni instrument za [finančno pomoč](#) državam članicam v evroobmočju. Njegova dejanska posojilna zmogljivost je 500 milijard EUR. Pomoč se financira s posojili, ki jih ESM vzame na finančnem trgu, zanje pa jamčijo delničarji (države članice evroobmočja).

Finančno pomoč iz ESM so prejeli [Španija, Ciper in Grčija](#). Komisija in ESM sta vzpostavila natančne postopke za svoje [delovne odnose](#) pri zagotavljanju pomoči državam članicam evroobmočja.

ESM ponuja finančno pomoč prek različnih [posojilnih instrumentov](#). V okviru odziva na pandemijo covid-19 je EU so se države članice evroobmočja dogovorile o novem začasnem instrumentu – instrumentu [za podporo zaradi pandemične krize](#).

C. Komisija je [6. decembra 2017](#) predlagala, da se ESM preoblikuje v Evropski monetarni sklad (EMF).

Ta novi organ bi bil del pravnega okvira EU, v bistvu pa bi ohranil finančne in institucionalne strukture ESM. Poleg tega bi bil EMF skupni varovalni mehanizem za enotni mehanizem za reševanje (SRF) v sklopu bančne unije. Parlament je marca 2019 sprejel [resolucijo](#) o predlogu Komisije. Maja 2013 je začel veljati t. i. dvojček, ki ga sestavljata dve uredbi EU ([472/2013](#) in [473/2013](#)) in velja v državah članicah, katerih valuta je evro. Je eden od gradnikov trdnejšega gospodarskega in upravljaljskega okvira ekonomske in monetarne unije.

Uredba št. 472/2013 izboljšuje postopke spremljanja in nadzora za države članice, ki se soočajo z resnimi težavami na področju finančne stabilnosti ali vzdržnosti javnih financ ali jim te grozijo.

V skladu s to uredbo lahko Komisija uvede strožji nadzor nad državo članico, če bi lahko njene finančne težave vplivale na preostanek evroobmočja. Država članica, ki prosi za finančno pomoč, mora v dogovoru s Komisijo (ta ukrepa v navezi z ECB in po potrebi z IMF) pripraviti osnutek programa makroekonomske prilagoditve.

Finančna pomoč je zato povezana z makroekonomsko pogojenostjo – nizom ukrepov, namenjenim odpravljanju vzrokov nestabilnosti. To zagotavlja, da države članice, ki to pomoč prejmejo, uvedejo ustrezne davčne, strukturne in nadzorne reforme.

Finančna pomoč se izplačuje v obrokih, zato jo je mogoče ustaviti, če država prejemnica ne izpolni obveznosti iz programa prilagoditve.

D. [Instrument plačilnobilančne pomoči](#)

Od februarja 2002 je državam zunaj evroobmočja, ki imajo težave pri zunanjem financiranju ali jim takšne težave grozijo, na voljo instrument plačilnobilančne pomoči.

Posojila se običajno zagotovijo v obliki srednjeročne finančne pomoči, praviloma v sodelovanju z IMF. Finančna pomoč se pogojuje z izvajanjem politik, ki so zasnovane za reševanje temeljnih gospodarskih težav. Plačilnobilančna pomoč je bila odobrena [Madžarski, Latviji in Romuniji](#).

E. Odziv EU na covid-19

V okviru odziva na pandemijo covid-19 je EU predstavila [celovit odgovor](#), ki je vključeval več finančnih instrumentov za pomoč prizadevanjem držav članic v boju proti krizi in njenim posledicam. Ti vključujejo evropski instrument za začasno podporo zmanjševanju tveganj za brezposelnost v izrednih razmerah ([SURE](#)) in naslednjo generacijo EU ([NGEU](#)), zlasti prek instrumenta za okrevanje in odpornost ([RRF](#)).

VLOGA EVROPSKEGA PARLAMENTA

S sprejetjem dvojčka je Evropski parlament prispeval k vzpostavitvi pravnega okvira EU za okrepljeno gospodarsko upravljanje v evroobmočju, tako v smislu proračunskega nadzora kot postopka odločanja in nadzora držav članic, kjer se izvaja program makroekonomske prilagoditve.

Poleg tega je z dvojčkom dobil možnost strožjega nadzora, saj lahko pristojni odbor pozove institucije (Komisijo, Svet, evroskupino, ECB in IMF) h gospodarskemu dialogu s Parlamentom. Pristojni odbor Parlamenta ima pravico do obveščenosti, in sicer v primerih, ko se pripravlja program za makroekonomsko prilagoditev, pa tudi glede izvajanja takšnega programa.

Parlament je v resoluciji o predlogu Komisije v zvezi s preoblikovanjem ESM v EMF predlagal, naj se oblikuje protokol za začasni memorandum o sodelovanju med ESM in Parlamentom. Cilj tega memoranduma bi bil izboljšati medinstitucionalni dialog med ESM in Parlamentom ter povečati preglednost in odgovornost ESM.

Poleg tega ima Parlament mandat za [nadzor](#) nad RRF, zlasti z rednimi dialogi o okrevanju in odpornosti s Komisijo.

Cristina Dias
09/2021

